

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
کالیگرافی ۱۴۱۷

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲	مقدمه
۳	ساختار
۴	اهمیت موضوع
۵	پیشینه ی تحقیق
۶	فرضیه ها و اهداف
۷	اهداف نظری
۸	روش تحقیق
۹	گفتار اول - مفهوم امنیت و ابعاد آن
۹	مبحث اول - تعریف لغوی
۹	مبحث دوم - تعریف اصطلاحی
۱۰	مبحث سوم - ابعاد امنیت
۱۱	۱ - امنیت فردی
۱۱	۲ - امنیت اجتماعی
۱۲	۳ - امنیت سیاسی
۱۳	۴ - امنیت دسته جمعی
۱۴	۵ - امنیت ملی
۱۷	الف - ویژگی های امنیت ملی
۱۷	۱ - ذهنی بودن امنیت
۱۸	۲ - نسبی بودن امنیت
۱۹	۳ - متغیر بودن احساس امنیت
۱۹	ب - ارتباط میان استراتژی و امنیت ملی
۲۰	ج - ارتباط میان توسعه و امنیت
۲۱	امنیت ملی و امنیت عمومی
۲۲	مبحث چهارم - ارزش امنیت از دیدگاه اسلام
۲۴	گفتار دوم - جرایم علیه امنیت
۲۴	مبحث اول - تعریف جرایم علیه امنیت

مبحث دوم - جرایم علیه امنیت و سابقه تاریخی آن	۲۵
مبحث سوم - تشدید و تخفیف در مجازات جرایم علیه امنیت	۲۹
الف - تشدید مجازات	۲۹
ب - تخفیف مجازات	۳۰

فصل دوم - جرایم علیه امنیت داخلی

گفتار اول - محاربه	۳۴
مبحث اول - معنای لغوی محاربه	۳۴
مبحث دوم - معنای محاربه در فقه	۳۵
مبحث سوم - حرب و محاربه در قرآن	۳۹
مبحث چهارم - محاربه در حقوق کیفری ایران	۴۱
مبحث پنجم - شرایط تحقق محاربه	۴۳
الف) رکن روانی	۴۳
ب) رکن مادی	۴۴
مبحث ششم - انگیزه محارب	۵
مبحث هفتم - شروع به جرم محاربه	۴۶
مبحث هشتم - راههای اثبات جرم محاربه	۴۷
الف - بینه	۴۷
ب - اقرار	۴۷
مبحث نهم - شیوه های مقابله با جرم محاربه	۴۸
مبحث دهم - معافیت از مجازات	۵۳
مبحث یازدهم - تأخیر در اجرای مجازات	۵۵
مبحث دوازدهم - حکم طلوع و رده	۵۶
مبحث سیزدهم - تفاوت محارب و مفسد فی الارض با باغی	۵۷
مبحث چهاردهم - مصادیق جرم محاربه و افساد فی الارض	۵۸
الف - طرح براندازی حکومت اسلامی	۵۸
ب - جرم نامزد پست مهم کودتا شدن	۶۰
مبحث پانزدهم - آیا حد شرعی محاربه حوزه سیاسی را در بر می گیرد	۶۲
گفتار دوم - سایر جرایم علیه امنیت	۶۳

مبحث اول - سوء قصد به حیات مقامات سیاسی	۶۳
مبحث دوم - توهین به مقامات مملکتی	۶۵
مبحث سوم - اخلال در امنیت پروازها	۶۶
مبحث چهارم - اخلالگری در صنایع	۶۶
مبحث پنجم - حرق یا تخریب اموال دولتی	۶۷
گفتار سوم - جرم بغی	۷
مقدمه	۷۰
مبحث اول - معنای لغوی	۷۳
مبحث دوم - تعریف اصطلاحی	۷۴
مبحث سوم: مستندات جرم بغی	۷۶
مبحث چهارم - شرایط تحقق جرم بغی	۷۹
مبحث پنجم - اقسام باغیان	۸۱
مبحث ششم - تفاوت باغی با مرتد	۸۳
گفتار چهارم - جرم قیام مسلحانه علیه کشور	۸۴
مبحث اول - عنصر مادی	۸۴
مبحث دوم - عنصر معنوی	۸۵
مبحث سوم - مجازات	۸۵
مبحث چهارم - تقسیم بندی جرائم	۸۶
الف - تقسیم بندی از حیث شدت و ضعف	۶
ب - تقسیم بندی از حیث طبیعت جرم	۸۷
گفتار پنجم - جرم سیاسی	۸۹
مبحث اول: تعریف فقهی و حقوقی جرم سیاسی	۸۹
مبحث دوم: تاریخچه جرم سیاسی در حقوق ایران	۹۰
مبحث سوم: ضوابط تشخیص جرم سیاسی از جرم عمومی	۹۴
الف - روش ذهنی در تشخیص جرایم سیاسی	۹۵
ب - طریقه عینی یا برون ذاتی در تشخیص جرایم سیاسی	۹۵
ج - طریقه تلفیقی در تشخیص جرایم سیاسی	۹۵
مبحث چهارم - حقوق شرعی مخالف سیاسی	۹۷
مبحث پنجم - امتیازات جرایم سیاسی	۹۹

- الف - ضرورت حضور هیئت منصفه در دادگاه..... ۹۹
- ب - از نظر نحوه برخورد با مجرمین ۱۰۰
- ج - علنی بودن محاکمات ۱۰۱
- د - عدم قابلیت استرداد مجرمین سیاسی ۱۰۲
- هـ - از نظر آثار محکومیت ۱۰۲

فصل سوم - جرائم علیه امنیت خارجی

- گفتار اول - جاسوسی ۱۰۵
- مقدمه ۱۰۵
- مبحث اول - تعریف لغوی ۱۰۶
- مبحث دوم - تعریف فقهی و حقوقی جاسوسی ۱۰۷
- مبحث سوم - ارکان جرم جاسوسی ۱۰۸
- الف - رکن قانونی ۱۰۸
- ب - رکن مادی ۱۰۸
- ج - رکن روانی ۱۰۹
- مبحث چهارم - انگیزه جاسوسان ۱۱۰
- مبحث پنجم - رابطه بین جرم جاسوسی و خیانت به کشور و تغییر آنها از یکدیگر ۱۱۱
- مبحث ششم - جاسوسی و سیر قانونگذاری آن ۱۱۲
- مبحث هفتم - موارد حکم جاسوسی در اسلام ۱۱۳
- الف - جاسوسی های مشروع ۱۱۳
- ۱- جاسوسی به منظور کنترل و اصلاح امور کارگزاران ۱۱۳
- ۲- جاسوسی به منظور کنترل فعالیت مخالفان و دشمنان حکومت اسلامی ۱۱۳
- ب - جاسوسی های نامشروع ۱۱۵
- ۱ - تجسس و تفحص در امور شخصی دیگران ۱۱۵
- ۲ - جاسوسی به نفع اجانب و دشمنان ۱۱۶
- ۳ - مجازات جاسوسی به نفع اجانب ۱۱۷
- مبحث هشتم - مصادیق جاسوسی در قانون مجازات اسلامی مصوب ۷۵ ۱۲۰
- مبحث نهم - همکاری با دول متخاصم ۱۲۳
- مبحث دهم - تخلیه اطلاعاتی ۱۲۵

مبحث یازدهم: ابزارهای مختلف جاسوسی	۱۲۶
۱- زنان	۱۲۶
۲- نظامیان	۱۲۶
۳- همجنس بازان	۱۲۶
گفتار دوم - خیانت به کشور	۱۲۷
مبحث اول - معنای لغوی خیانت	۱۲۷
مبحث دوم - تعریف اصطلاحی	۱۲۷
مبحث سوم - حرمت خیانت در کشور	۱۲۸
الف - آیات	۱۲۸
ب - روایات	۱۲۹
مبحث چهارم - ارکان و عناصر تشکیل دهنده جرم و خیانت به کشور	۱۲۹
مبحث پنجم - مصادیق جرم خیانت به کشور در قوانین موضوعه	۱۳۰
الف - اسباب چینی با دول خارجی	۱۳۰
ب - بروز عدوات یا جنگ	۱۳۲
ج - تحریک نظامیان به الحاق به دشمن	۱۳۴
د - تحریک پرسنل نیروهای مسلح به عصیان و عدم اجرای وظایف	۱۳۴
هـ - غارت بیت المال یا اتلاف ثروت کشور به نفع بیگانه	۱۳۴
مبحث ششم - مصادیق خیانت به کشور در تاریخ اسلام	۱۳۵
مبحث هفتم - علل معافیت از مجازات و دادگاه صالح	۱۳۷
الف - همکاری با مأمورین دولتی در جهت کشف جرم و شناسایی مجرمین	۱۳۷
ب - توبه	۱۳۷
مبحث هشتم - دادگاه صلاحیت دار برای رسیدگی	۱۳۸
نتیجه گیری کلی	۱۴۰
منابع و مأخذ	۱۴۲

ساکزاری

با سپاس بیکران به درگاه ایزد منان که حیات و آنگاه توان یادگیری ام بخشید و با درود به آموزگاران که اولین الفبای خواندن و نوشتن و راه درست زیستن را به من آموختند و با ابراز حق شناسی و تقدیم تشکر به محضر اساتیدی که حاصل زحمات گسترده چندین ساله‌شان را در فضای محدود کلاس‌های دانشگاهی صمیمانه ارائه‌ام نمودند. آرزوی آمرزش برای معلمین از دست رفته دیروز و امید سلامت و دوام حیات و بهروزی برای اساتید امروز دارم ضمن اینکه از درگاه خداوند برای پدر و مادرم که با فداکاریشان امکان فراگیری و تحصیل برایم فراهم ساختند و شریعت قرآنم آموختند. طلب اجر نیکو دارم در اینجا بر خود لازم می‌دانم از زحمات اساتید بزرگوارم آقای دکتر رضایی راد و همچنین آقای دکتر حسینی‌منش که با عنوان استاد راهنما و استاد مشاورم همراهی ام نمودند کمال تشکر را داشته باشم و همین‌طور از خانواده، دوستان و همه بزرگوارانی که در انجام این رساله صمیمانه یاری ام نمودند، تشکر می‌نمایم.

چکیده

جرایم علیه امنیت ملی، منجر به برهم زدن ثبات داخلی و خارجی مملکت گردیده و حاکمیت سیاسی و تمامیت ارضی مملکت را مورد هدف قرار می دهند بنابراین موجب گردیده است که قانونگذاران کشورهای مختلف با توجه به لزوم حفظ ثبات سیاسی و استقرار نظم و امنیت، سیاست کیفری مشخص را در مبارزه با آن جرایم در پیش گیرند. از عمده ترین این جرایم می توان، محاربه و افساد فی الارض، بغی، قیام مسلحانه علیه کشور طرح براندازی حکومت، حرق و تخریب اموال دولتی، جاسوسی و خیانت به کشور را نام برد که به طرق مختلف و با ابزارهای گوناگون علیه مملکت صورت می گیرند. اما باید توجه داشت که این جرایم، جرم سیاسی محسوب نمی شوند چرا که در جرم سیاسی، مجرم هر چند از راه های مختلف دست به تضعیف دولت می زند اما هدف اصلی این گونه مجرمان، به عقیده خودشان، حفظ استقلال کشور، تامین آزادی های مشروع و قانونی و بسط عدالت اجتماعی است حتی در شرایطی که مجرم در نظام های مشروع در تشخیص مصداق، مرتکب اشتباه شده باشد اما به زعم خود راه درستی می رود. آنچه که موجب یکسان دانستن جرم سیاسی با جرایم علیه امنیت ملی شده است همان اخلال در نظم عمومی است که این جرایم را به یکدیگر نزدیک می کند.

چکیده پایان نامه

موضوع پایان نامه: جرایم علیه امنیت ملی در فقه و حقوق اسلامی	
نام و نام خانوادگی: طاهره ابولی گوکی	درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد
رشته: الهیات و معارف اسلامی	گرایش: فقه و مبانی حقوق اسلامی
محل تحصیل: دانشگاه شهید چمران اهواز	دانشکده: الهیات و معارف اسلامی
تاریخ فارغ التحصیلی: ۸۹/۱۱/۴	تعداد صفحات: ۱۵۳ ص
استاد راهنما: دکتر عبدالحسین رضائی راد	
کلید واژه ها: امنیت ملی، محاربه، جاسوسی، خیانت به کشور، جرم سیاسی	
چکیده:	
<p>جرایم علیه امنیت ملی، منجر به برهم زدن ثبات داخلی و خارجی مملکت گردیده و حاکمیت سیاسی و تمامیت ارضی مملکت را مورد هدف قرار می دهند بنابراین موجب گردیده است که قانونگذاران کشورهای مختلف با توجه به لزوم حفظ ثبات سیاسی و استقرار نظم و امنیت، سیاست کیفری مشخص را در مبارزه با آن جرایم در پیش گیرند.</p> <p>از عمده ترین این جرایم می توان، محاربه و افساد فی الارض، بغی، قیام مسلحانه علیه کشور، طرح براندازی حکومت، حرق و تخریب اموال دولتی، جاسوسی و خیانت به کشور را نام برد که به طرق مختلف و با ابزارهای گوناگون علیه مملکت صورت می گیرند. اما باید توجه داشت که این جرایم، جرم سیاسی محسوب نمی شوند چرا که در جرم سیاسی، مجرم هرچند از راه های مختلف دست به تضعیف دولت می زند اما هدف اصلی این گونه مجرمان، به عقیده خودشان، حفظ استقلال کشور، تامین آزادی های مشروع و قانونی و بسط عدالت اجتماعی است حتی در شرایطی که مجرم در نظام های مشروع در تشخیص مصداق، مرتکب اشتباه شده باشد اما به زعم خود راه درستی می رود.</p> <p>آنچه که موجب یکسان دانستن جرم سیاسی با جرایم علیه امنیت ملی شده است همان اخلاف در نظم عمومی است که این جرایم را به یکدیگر نزدیک کرده است..</p>	

فصل اول

کلیات

مقدمه

انقلاب، شکوهمند اسلامی به رهبری امام خمینی قدس... نفسه الزکیه- و مقاومت و ایثار امت اسلامی ایران و اهدای هزاران شهید در راه اعتلای کلمه توحید در سال ۱۳۵۷ توانست بساط ستم‌شاهی را برچیند و طلیعه برقراری حکومت اسلامی را نوید دهد.

با پیروزی انقلاب، بنیادهای سیاسی، نظامی، فرهنگی و اجتماعی دگرگون شد، یکی از مسائل مهمی که دست خوش تغییراتی در جهت تطابق با آئین اسلام شد، قوانین موضوعه کشور بود که این حرکت همچنان ادامه دارد. بدیهی است که قانون و نظام جزایی یک کشور تبلوری از حیات اجتماعی است و حیات اجتماعی به طور پیوسته در معرض تغییر و تکامل قرار دارد.

با دگرگونی جنبه‌های مختلف پدیده‌های اجتماعی، قوانین نیز براساس مقتضیات و مصالح و مفاسد فردی و اجتماعی دچار دگرگونی‌هایی می‌شود. با قراری نظام جمهوری اسلامی و لزوم اعمال قوانین و مقررات مطابق با موازین شرع، بازنگری و گشودن افق‌های جدیدی از مباحث اسلامی در جهت اصلاح نظام جزایی کشور امری اجتناب‌ناپذیر است. بنابراین باید در تنظیم قواعد دادرسی و نیز انتخاب واکنش‌های کیفری متناسب، به ماهیت متفاوت آن‌ها توجه ویژه مبذول داشت.

در این نوشتار سعی شده است تا با الهام گرفتن از مکاتب حیات‌بخش اسلام و فقه غنی آن و تطبیق قوانین موضوعه و نظرات حقوقدانان با آن، عمده‌ترین جرایم علیه امنیت ملی مورد بررسی قرار گیرد.

ساختار

رساله حاضر، به سه فصل و هر فصل به چند گفتار تقسیم می شود و گفتارهای هر فصل هر یک به فراخور مطالب دارای چند مبحث می باشد. فصل اول شامل کلیاتی راجع به امنیت و ابعاد آن و مقایسه امنیت ملی با استراتژی ملی و امنیت عمومی است و همچنین بحث سیر تاریخی قانون گذاری جرایم علیه امنیت، تشدید و تخفیف آن را در بر می گیرد.

در فصل دوم به بررسی جرایم علیه امنیت داخلی از جمله محاربه و افساد فی الارض و بغی می پردازد، شیوه های مقابله با این جرایم یا همان تدابیر کیفری را مورد بحث قرار داده و جرایمی مثل نامزد پست مهم کودتا شدن، سوء قصد به حیات مقامات سیاسی، اخلال گری در امنیت پروازها و صنایع و معادن، توهین به مقامات سیاسی، جرم حرق و تخریب اموال را مورد بررسی قرار داده است. همچنین جرم بغی، اقسام باغیان، مسائل مربوط به جرایم سیاسی، تمایز آنها با جرایم عادی و روش تشخیص جرایم سیاسی از دیگر جرایم نیز در این فصل مطرح شده است.

و در فصل آخر جرایم علیه امنیت خارجی، از جمله جرایم جاسوسی و خیانت به کشور، معنای لغوی و اصطلاحی تمایزهای جاسوسی و خیانت به کشور، جاسوسی های مشروع و حرام از دیدگاه اسلام مجازات جاسوس، ارکان مختلف جاسوسی از دیدگاه حقوق موضوعه و مواد قانونی آن مورد بحث قرار گرفته است.

اهمیت موضوع

جرایم بر ضد امنیت در مقایسه با سایر جرایم، از اهمیت و ویژگی خاصی برخوردار است. اهمیت منافع داخلی یا خارجی و حفظ تمامیت ارضی به منظور برقراری استقلال و ثابت کشور، بر قانون‌گذاری وضع قوانین خاصی را تحمیل نموده است.

از طرفی، با بررسی نظرات مختلف حقوقدانان، ملاحظه می‌گردد که تا کنون حقوقدانان و قانون‌گذاران از جرم امنیتی، تعریفی ارائه ننموده‌اند و جای آن در متون حقوقی خالی می‌باشد، به طور کلی اکثر آنها جرایم امنیتی بر دو بخش جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی، تقسیم نموده‌اند و از ارائه تعریفی جامع و مانع در خصوص اینکه اصلاً جرم امنیتی چیست؟ و در اصطلاح حقوقی به چه جرمی می‌توان گفت که آن جرم امنیتی است، خودداری نموده‌اند و تنها به ذکر مصادیق آن اکتفا نموده‌اند در هر حال، اهمیت این جرم قانونگذار را ملزم می‌سازد تا این جرایم را به درستی تبیین و تشریح نماید و از سایر جرایم تفکیک کند. در گذشته مسأله امنیت در قانونگذاری‌ها به عنوان یک کل پیوسته در نظر گرفته نمی‌شد و برای آن دو ساختار قانونمند جداگانه فرض می‌شد و همین موضوع در تغییرات قانونگذاری در دوره‌های بعد، لحاظ می‌شد تا سرانجام در سال ۱۳۷۵، قانونگذار اندکی به سمت یکپارچگی عناوین گرایش پیدا نموده فصل دهم قانون مجازات اسلامی را تحت عنوان امنیت داخلی و خارجی و بدون تفکیک موارد احصاء نمود.

جرایم علیه امنیت از دیرباز سابقه تاریخی طولانی در متون و ادبیات حقوقی، داشته است و از این رو تقسیم بندی و جایگاه ویژه هر یک از عناوین داخلی یا خارجی علیه امنیت در متون حقوقی، به تفصیل ذکر شده است.

پیشینه تحقیق

از آنجایی که جرایم علیه امنیت ملی با هدف قرار دادن امنیت و آسایش عمومی، تحقق می یابد؛ و با توجه به لزوم اهمیت آنها، بحث از این جرایم در کتب فقهی و حقوقی تا اندازه ای مطرح شده است ولی به نظر می رسد تاکنون تحقیق جامع و مستوفایی در فقه و همچنین در نظام حقوقی کشور ارائه نشده است گروهی از حقوقدانان بخش هایی از این جرایم را در پژوهش های خود گنجانیده اند و فقهای عظام نیز این موضوع را در ابواب جهاد و حدود مطرح کرده اند، لذا با توجه به افراط و تفریط هایی که در برخورد با این جرایم و نحوه مجازات های آن در ادوار مختلف صورت گرفته است؛ برای تشخیص معیار و ملاک این جرایم از سایر جرایم جای یک تحقیق تفصیلی و منسجم تر، به خصوص مبتنی بر مکتب اسلام خالی بوده است.

تا ضمن تطبیق قوانین موضوعه با موازین فقهی، تعدیل لازم، در مجازات های پیش بینی شده برای این جرایم، صورت گیرد، در ضمن لازم به تذکر است این تحقیق صرفاً به ارائه دیدگاه فقهای اسلام بسنده می کند و خود ادعای استنباط احکام مربوط به این تحقیق را از روی منابع ندارد.

فرضیه‌ها و اهداف

جرایم علیه امنیت ملی با هدف اضرار به مصالح کل کشور، حاکمیت سیاسی و تمامیت ارضی مملکت انجام می‌گیرد لذا از اهمیت خاصی برخوردار هستند پس باید مرز دقیق این جرایم از سایر جرایم مشخص شود و نحوه‌ی برخورد قانون با آنها تبیین گردد. بنابراین دو فرضیه در اینجا مطرح می‌گردد تا درستی یکی از این دو فرضیه در طول این رساله معلوم گردد:

۱- جرایم علیه امنیت مستقیماً با حاکمیت، استقلال، تمامیت ارضی ارتباط دارند و با جرایم عادی از لحاظ ماهیت و نوع مجازات تفاوت بنیادی دارند.

۲- جرایم علیه امنیت ملی، همان جرایم سیاسی هستند و از لحاظ ماهیت و نوع مجازات تفاوت بنیادی با سایر جرایم ندارند.

۳- مجرم سیاسی همان مجرم عادی است و از هیچ گونه امتیاز خاصی برخوردار نیست.

۴- مجرم سیاسی دارای امتیازات خاص است و با او مانند مجرم عادی برخورد نمی‌شود.

اهداف نظری

- ۱- تبیین جرایم علیه امنیت ملی از نظر مفهومی.
- ۲- تبیین جرایم علیه امنیت ملی از دیدگاه حقوق اسلامی.
- ۳- تبیین جرایم علیه امنیت ملی از دیدگاه قوانین موضوعه.
- ۴- تشریح عناصر تشکیل دهنده این جرایم.
- ۵- بیان مجازات این جرایم از دیدگاه حقوق اسلامی و فقه اسلامی.
- ۶- متمایز کردن جرایم امنیتی از سایر جرایم و تشخیص صریح و روشن مصادیق آن.
- ۷- تعیین ضابطه‌ی دقیق تفکیک آن‌ها از جرایم دیگر به منظور پیش‌گیری از افراط و تفریط‌ها در مواجهه با مرتکبین این‌گونه جرایم.

روش تحقیق

روش اسنادی از نوع کتابخانه‌ای است، در این روش بیشتر از طریق رجوع به آثار معتبر فقهی، تفاسیر معتبر، کتب مختلف حقوقی، مجلات فقهی و حقوقی و فیش برداری از آنها تدوین مطالب صورت گرفته است در این روش، سعی شده است تا قوانین موضوعه این جرایم با مبانی فقهی و معتبر اسلامی تطبیق داده شود.

گفتار اول - مفهوم امنیت و ابعاد آن

مبحث اول : مفهوم امنیت

الف - معنی لغوی

أمن، أمناً، الأمن : ضد خوف.^۱ امنیت در لغت به معنای در امان بودن، ایمنی، آرامش و آسودگی آمده است.^۲

در فرهنگ لاروس الأمن به معنی آرامش و اطمینان پس از ترس و آسودگی است «و اذ جعلنا البيت مثابة للناس و امناً» (بقره: ۱۲۵) و هنگامی که خانه کعبه را مقام امن و مرجع امر دین خلق مقرر داشتیم، خانه ثواب و امن و آرامش مردم قرار دادیم. «الامن الفردی» به معنی؛ آرامش نفس و آسایش خیال در اقدامات و انجام کارهای دشوار است.

«الامن الداخلي» امنیت داخلی، حفظ نظم و رعایت انتظامات و احترام به قانون است، «الامن العام» اداره آگاهی، «الامن الدولي» به معنی امنیت بین المللی است و «رجال الامن» مأموران حفظ امنیت از پلیس و ژاندارم که وظیفه ی آنها مواظبت از جان و مال مردم است.^۳

مبحث دوم : معنی اصطلاحی

امنیت یک مفهوم چند وجهی است و به همین جهت درباره معنای آن اختلاف نظر زیادی وجود دارد. تعاریف مندرج در فرهنگ های لغت درباره مفهوم کلی امنیت بر روی «احساس آزادی از ترس» یا «احساس ایمنی» که ناظر بر امنیت مادی و روانی است تأکید دارند. امنیت در اصطلاح سیاسی و حقوقی به صورت امنیت فردی، اجتماعی، امنیت ملی و بین المللی به کار می رود.^۴

۱- لويس معلوف، المنجافی اللغة و الاعلام، چاپ سی وهفت، دارالمشرق، بیروت ۱۹۹۸، ص ۱۸- صلاح الدين الهواری، المعجم الوسيط المدرسی، ص ۶۰.

۲- حسن عمید، فرهنگ فارسی، امیر کبیر، تهران، بی تا، ج ۱، ص ۲۷۵.

۳- خلیل جر، فرهنگ عربی لاروس، ترجمه حمید طبیبیان، امیرکبیر، تهران، چاپ اول، ۱۳۶۳، ج ۱، ص ۳۲۷.

۴- داریوش آشوری، دانشنامه سیاسی، چاپ اول، سهروردی، تهران ۱۳۶۶، ص ۹۸.

از هنگامی که انسان‌ها بر آن شدند تا از دل کوه‌ها و جنگل‌ها بیرون آیند و در کنار هم به صورت دسته‌جمعی زندگی کنند نیاز به «امنیت» را احساس کردند لذا جستجوی امنیت از مهم‌ترین کوشش‌ها و انگیزه‌های انسانی شد. این کوشش با جوهر هستی انسان پیوندی ناگسستنی دارد. حفظ ذات و صیانت نفس از اساسی‌ترین میل‌های انسان است. انسان‌ها در پی برآوردن نیازهای زیستی با یکدیگر وارد مناسبات گوناگون می‌شوند و تشکیل جامعه می‌دهند. مهم‌ترین نیاز هر جامعه، خواه یک طایفه یا قبیله و چه یک قوم یا کشور، تأمین امنیت آن جامعه و افراد آن است.^۱

امروزه از مفهوم امنیت برداشت واحدی نمی‌شود. امنیت ملی، امنیت بین‌المللی و امنیت جهانی به مجموع موضوعات متفاوتی اشاره دارند. وصول به امنیت ملی به طور خاص و امنیت بین‌المللی به طور عام، جزو اهداف و منافع و ارزش‌های اصولی و پایدار جامعه است. دولت‌های ملی برای حفظ و پیشرفت نظام خود همواره در صدد استقرار امنیت داخلی هستند.^۲

لذا امنیت در زمره اهداف، منافع و ارزش‌های اصولی و پایدار هر جامعه است و بر این مبنا تمام دولت‌ها اعم از چپ یا راست و میانه، اصل امنیت ملی را بدون استثناء از اهداف حیاتی و غیرقابل تردید خود می‌دانند.^۳

مبحث سوم : ابعاد امنیت

موضوع امنیت از لحاظ سطوح به امنیت فردی، گروهی، امنیت ملی و بین‌المللی و ابعاد متنوعی هم‌چون سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، حقوقی و غیره تقسیم می‌گردد که نظر به نیاز، پاره‌ای از آن‌ها تشریح می‌شود.

۱- جلیل روشندل، امنیت ملی و نظام بین‌المللی، شرکت چاپ و نشر لیلی، چاپ اول، زمستان ۱۳۷۴، ص ۳.

۲- علی اصغر جمهراسی فراهانی، بررسی مفاهیم نظری امنیت ملی و شیوه‌های حراست از آن در سیاست بین‌المللی، چاپ اول، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۴، ص ۲۰.

۳- علی ربیعی، مطالعات امنیت ملی (مقدمه‌ای بر نظریه‌های امنیت ملی در جهان سوم)، مرکز چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه، چاپ اول، پاییز ۱۳۸۳، ص ۳۰.

۱- امنیت فردی

عبارت است از حالتی که فرد از لحاظ جسمی و روحی، در آن فارغ از ترس و آسیب رسیدن به جان و یا مال و یا آبروی خود یا از دست دادن آنها زندگی کند. و بنا به آیه شریفه «الا بذکر ا... تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ» (رعد: ۲۸) امنیت فردی را باید در ایمان واقعی، آرامش روحی، اطمینان و طمأنینه نفس و یاد خداوند متعال جستجو کرد.

همچنین می‌توان با رویکرد فلسفی به موضوع امنیت فردی نگریست و به لحاظ مفهومی و نه مصداقی، انسان و جایگاه او را در نظام هستی مورد بررسی قرار داد. در این رویکرد، امنیت داشتن انسان به معنای ثبات هویت شخصی او نسبت به خودش، خدا و جهان با توجه به پویایی اصیل اندیشه انسانی می‌باشد و بی‌امنیتی انسان، به معنای فروپاشی شخصیت، جایگاه و هویت انسان نسبت به خدا، خودش و جهان و در نتیجه بحران هویت او در نظام هستی است.^۱

۲- امنیت اجتماعی

امنیت اجتماعی شخص، به معنی امنیت جان، مال، آبرو و موقعیت اجتماعی از جانب عوامل اجتماعی می‌باشد بدین ترتیب امنیت اجتماعی حالت فراغت همگانی از تهدیدی است که کردار غیر قانونی دولت یا دستگاهی یا فردی یا گروهی در تمام یا بخشی از جامعه پدید می‌آورد. در اندیشه اسلامی، امنیت اجتماعی را باید در سایه تقوی، عدالت، رعایت حرمت، حقوق انسان‌ها و دفاع از مظلومان و محرومان و بزهکاران و رفع فقر، تأمین رفاه و معیشت مردم و حفظ آزادی‌های مشروع و حاکمیت عادلانه، حقانی، قانونی و معیارهای انسانی و الهی جستجو کرد.^۲

۱- بهرام اخوان کاظمی، امنیت در نظام سیاسی اسلام، چاپ سوم، ۱۳۸۶، ص ۲۴.

۲- بهرام اخوان کاظمی، همان، ص ۲۴.